

Doina Jela (Rumunsko)

Narozena 1951, spisovatelka, publicistka, překladatelka. Ve své zemi založila Sdružení nezávislých novinářů, pro prestižní rumunské nakladatelství Humanitas vedla ediční řadu nazvanou *Proces s komunismem*. Píše především literaturu faktu, zabývá obdobím totalitního režimu v Rumunsku, mj. tituly *Cazul Nichita Dumitru (Případ Nichity Dumitru)*, *Această dragoste care ne leagă (Láska, jež nás spojuje)*, či *Drumul Damascului (Cesta do Damašku)*, kde zaznamenala unikátní výpověď někdejšího vyšetřovatele komunistické tajné policie Securitate, režisér Lucian Pintilie na motivy knihy natočil snímek *Odpoledne jednoho mučitele*. Vydala *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste (Černý slovník. Nástroje komunistické represe)*, komentovaný seznam sedmnácti set vyšetřovatelů, soudců a bachařů ve službách režimu. V předmluvě ke knize píše: „Lidé byli podrobni těžkým zkouškám, ale právě tehdy se lidskost projevuje těmi nejpodivuhodnějšími způsoby.“ Překládá z francouzštiny, např. monografii *Stalin* Borise Souvarina. Vydala autobiografický román *Villa Margareta*.

úryvky z románu *Villa Margareta* (2015) přeložila Libuše Valentová

(...)

Otevřel dveře dokořán, aniž předtím zaklepal. Nebude přece klepat ve vlastním domě. V domě postaveném za cenu dřiny a mozolů. Ten flákač je tady, vrátil se. Ta jeho pitomá dcera mu předem řekla, že se vrátí – Našla jsem ho, jak spí na slámě, tatínku, fakt na slámě, rvalo mi to srdce. Včas ho upozornila, ale nevěřil tomu. Spíš si myslel, že dcera nemá všech pět pohromadě a ten její jenom provokuje, ale že by jeho drzost zašla tak daleko? Fakt že se stačí na něj podívat, jak se rozvaluje v posteli, ve vyšivaném saténovém povlečení smetanové barvy, dovezeném z Londýna, s obrázkem Big Benu v každém rohu. Hlavně se nesmí rozčilit. Musí zapomenout, jak se zasazoval o to, že by ho tam vzal s sebou. Jako kulturního atašé. S jeho pravou britskou angličtinou z BBC. Zatímco ona, hloupá naivka, aby ji lidi nepomluvili, že dělá kariéru jedině díky tatínkovi, tak si nařizuje budík na čtvrtou, aby stihla vlak a dojela včas do té své ubohé školy ztracené kdesi na konci Dobrudže, a pak se vrací pozdě večer hladová a vymrzlá, s jedinou myšlenkou na... Zkrátka blbá, největší blbka na světě.

- Vstávej, musíme si promluvit.

- A to mi ani neřeknete dobré ráno?

„Dobré ráno!!!“ Ten flákač spal jak dřevo a vůbec si nevšiml, že je sotva půlnoc. Pro něj vlastně nehraje roli, jestli je den nebo noc, protože usne hned jak položí hlavu na polštář. Hlavně se nesmí rozčilovat. Drahé těžké závěsy jsou zatažené, aby mezi nimi nepronikl ani paprsek světla, až se začne rozednívat.

Vetřelec se zvedne z polštáře; beze spěchu položí obě nohy s jemnými prsty a dlouhými chodidly, tak průsvitnými jako by patřily ženě, na perský koberec tlustý na čtyři prsty, přivezený z poslední oficiální návštěvy v Kazachstánské sovětské socialistické republice. Koupil ho tam, protože se mu líbilo, jak je na něm krásně vyobrazen tuleň jako živý.

- A taky jste měl zaklepat. Jinak jste mě mohl najít v nějaké choulostivé situaci...
Hlavně se nesmí rozčilovat.

Prsty jemné a bledé díky tomu, že nikdy nepracovaly, se lhostejně třou o dlouhá vlákna z pravé vlny u tuleňova čumáku. Ten flákač by mu je snad strčil až do nosních dírek.

- Musíme si promluvit. (Klid, žádné nervy, hlavně se nesmí rozčilit.)

- To vy mi asi chcete něco říct. Poslouchám vás i s dělnickou třídou a s bratrskou třídou rolníků i s mou vrstvou pracující inteli...

Zašumělo to, jako když jestřáb zamává křídly, když ruka bleskově vyletěla a otočila mu pěknou kulatou bradu o devadesát stupňů. Je překvapený, ale snaží se nedat to najevo. Rozpačitě se usmívá, jako vždycky, když ho něco zaskočí. Zamyšleně si hladí hubenou tvář jemnou dlaní buržousta.

- Aha, tak holýma rukama, milej tcháne? Čekal bych spíš, že přijdete s klackem nebo se sochořem, jako ti vaši soudruzi. Facku je ale slyšet, a kulku taky.

Hlavně se nerozčilo...

- Ať tě čert odnese do horoucích pekel, všiváku prašivej! Moje holka tě sebrala na ulici jediné kvůli tvému instrumentu, a tys k nám přišel s holým zadkem, usalašil ses tady a myslíš si, že když jsme tě přijali s otevřenou náručí a když ses dověděl všechny intimity a tajnosti naší rodiny, tak že si tady klidáňko zůstaneš, protože toho víš až moc? Ale holenku, kdo toho moc ví, ten na to dojede, a já ti teď jenom oznamuju, že máš dvacet minut na to, aby sis sebral svoje saky paky a zmizel, jestli nechceš, abys už nikdy nespátral svou rodnou matku...

- Mou matku nechte laskavě na pokoji. - Nechat na pokoji tu kurvu, co tě vyklopila na svět, jenom aby dostala přídávky?!

A na řadu přijde těžká ruka hutníka, která nezeslábla ani po čtyřiceti letech, kdy už nesáhl na žádný nástroj a nezvedl ze země ani stéblo, protože celá ta léta jenom podepisoval a tleskal a jen občas odhrnoval sních před vilou, spolu s desátníky ze stráže, aby nezapomněl, odkud vyšel, a taky aby je prohnal, aby se neflákali. Jeho oblíbená píseň na verše Adriana Păunescu a hudbu Victora Socacia Ruce dělnííkovy, ruce rolnííkovy, ruce nesmrtelnééé mu zněla v uších a dojíkala ho k slzám i teď, kdy už vyčerpал to, co chtěl říct, a jeho nesmrtelná ruka se opět s energickým rozmachem vyšvihla k meditující hlavě toho šmejda zeťáka.

Ten ji však bleskově odrazil letným karatistickým pohybem. Vlastně letným jen na první pohled, ve skutečnosti nabitým silou nenávisti. V dělnicko-rolnické ruce to zapraskalo a nesmrtelná ruka byla v mžiku zlomená. Hlavně se nerozči... Před očima se mu zatmělo. Teď nesmí omdlít. Zatím neomdlel, ale vidí jako v mlze, zatímco se snaží sebrat poslední zbytky důstojnosti, opřený o čelo postele. Ve vězeních předválečné policie přece zažil mnohem...

Ten zmetek si před ním sundává lahvově zelené pyžamo z čínského hedvábí, stáhne si kalhoty ze svalnaté zadnice a projde kolem něho se svým nádobíčkem i v klidovém stavu abnormálně dlouhým a nestydatě se bimbajícím, tak tohle je tajemství chorobné zamilovanosti jeho dcery, on mi zlomil srdce, tatínku, vyndá si z prádelníku triko, spodky, klukovské džíny a svetr a než otevře masivní dubové dveře, zavolá na něj nepříliš nahlas, jen aby ho uslyšel:

- Ať vás ani nenapadne poslat za mnou tu vaši smečku, nezapomeňte, že jste nejenom

tchán, ale taky dědeček, máte vnučku a až jí bude devět deset, tak jí povyprávím, co jste vy, prarodiče z matčiny strany, provedli jejím prarodičům z otcovy strany, těm, co je občas z blbosti připomenete, ale bohužel jste úplně vedle. Pak pomalu a opatrně zavřel dveře. Ale ještě jednou se vrátil a od prahu mu sdělil:

- A ještě něco: pořád jste vedený v oddělení 190/0.

Čert ať ho sebere, darebáka, ví i tohle. Možná pro ně pracoval. Možná proto mu nezáleží na postu v Londýně; nejenom že se nabažil té blbky, kterou by nebyl schopný zjebat ani vlastní táta. Teď venku sešel po schodech, nastartoval svou rozhrkanou Mobru 50 Super a čeká, až mu seržant v budce otevře branku. Sedí na okraj postele a dlouhé vteřiny poslouchá ohlušující rachot odjíždějícího křápu. Ten šmejd, ten všivák, ten zmrđ.

Jeho dělnicko-rolnická ruka otéká čím dál víc a leskne se do fialova jako baklažán. Bude jí mít šest týdnů v gypsu, bude ho svrbět a otravovat a nakonec, až mu sádru sundají, zjistí, že mu srostla nakřivo, znovu mu ji zlomí a znovu půjde do sádry na šest týdnů, jeho nesmrtelná ruka. Ta ruka, co jenom podepisovala a tleskala. Nikdo se ho ani nezeptá, co se mu stalo, protože si všichni budou myslet, že v opilosti uklouzl v koupelně, on, který už patnáct let skoro nepije, na rozdíl od toho darebáka, který celých deset let, co byl jeho zetěm, i když odečteme devět měsíců, co nebyl s jeho dcerou, chlastal jenom whisky, martini, porto, vodku a armagnac, samé pití, ke kterému by si jinak v téhle zasrané zemi ani nečuchnul.

* * *

(...)

Je noc. Ještě nikdy nás noc nezastihla ve škole. Když nás Vlăducu, náš učitel, zanechal samotné, sice se stmívalo, ale zdaleka nebyla tma. Teď už je černá noc, ale nikdo nepřišel pro žádného z nás a nikdo z nás nemá chuť odejít, dokonce ani ti, jež nijak neláká překvapivě získaný čas na dovádění, například má sestřenice Jeni. Ve třídě je světlo, zatímco okna po obou delších stranách třídy jsou temná, jako kdyby to byl kraj světa, za nímž už je jenom nicota. Jako kdybychom byli někde v kosmickém prostoru mezi planetami. Ale v osvětlené třídě a spolu s ostatními je nám dobře. Skáčeme po lavicích, ten hubeňour z poslední řady má na krku pionýrský šátek a na hlavu jen kost a kůže si narazil beranici mé sestřenky Jeni, kterou poprvé vidím smát se s rozzářenýma očima výrazné tmavomodré barvy, jakou má lazurit. Přestože jí bez dovolení strhli z hlavy beraničku a přestože byla vždycky smutná kvůli svým vrabčím nožkám, čtyřikrát operovaným, zlomeným a znovu srovnaným, zlomeným a srovnaným, zlomeným a srovnaným, celkem čtyřikrát zlomeným a znovu srovnaným, teď se směje tomu, jak legračně vypadá ten kostlivec s její beranicí na hlavě. Neskáče po lavicích, protože to by nemohla, a mezi lavicemi se jí podařilo sotva dvakrát nebo třikrát zahopsat, když se ze začátku pokoušela dostat zpátky svou čepici. Pak ale pochopila, že to je hra, že jsme ji taky přibráli, a tak se dala do smíchu. Normálně se k ní chováme jako kamarádi a ochránci, ale dost se bojíme brát ji do našich her. Teď se jedné takové účastní, má z toho radost a směje se, aniž by však opustila lavici.

Nikdo neseписuje seznam. Nelu/Pecu se o to pokusil, ale holky mu ho roztrhaly, znovu to zkusil Talaie (blondřatě trojčce od dvojčat Nela a Peca), ale při dovádění mu ho roztrhl Muscř Viorel, a potom už to nikdo nezkoušel, všichni skřkali po lavicích, jenom má sestřenka seděla ve svém koutku a šťastně se usmřvala. Je nás hodně a jsme pomřchaní od chvíle, co učitel Vlřducu odešel s přikazem, abychom byli potichu a nezlobili, přivedl sem II. třřdu mé sestřenice – pět chlapců a jedno děvče, pak mou IV. třřdu s Muscou Viorelem a s osmi hromotluky, a III. třřdu Behana/Orhana, dalších dvojčat – skutečných dvojčat ze vsi, a kam chodí taky Aura, Cristi a Indira. První třřdu nemřme, protože letos nebylo řždě dítě, které by se do ní zapsalo. Bez trojčat (Nelu, Pecu a Talaie, na něž teď všichni sborově křřčí, že jsou Bulhaři, co mají v hlavě seno) a bez dvojčat (Behan/Orhan, Tataři, kterým řřkřme oběma jměny, protože nerozeznřme jednoho od druhého) by se škola musela zrušit, protože bychom nenaplnili potřebný počet řřků. Ale teď se ani nezdř, že nenaplnřjeme potřebný počet, podle toho, jakř dělřme řřmus.

Nikdo z nás rozhodně nedodrřjuje přikřzanř klid. Nikdo, s vřjimkou mé sestřenky Jeni, která nás pozoruje s chromřma nohama natařenřma mezi lavice, aby se mohla otřřet za kostlivcem a jřř se při pobřhřnř opatrně vyhřbřme, abychom do nř nevrzili.

Řřmus byl tak silný, že nikdo nezaslechl, kdřř se otevřely dveře. V jednom okamřiku jsme ho vřak spatřili skoro všichni najednou, a v tu chvíli jsme strnuli na místě. Střl na prahu tak, že zaplnřoval celř prostor dveřř. Nřdherně oči mé sestřenky Jeni nřhle zbledly do bleděmodřeho sklovitěho odstřnu, jakř mají oči ryb, a jak seděla v rohu lavice s nohama natařenřma, vypadala jako kdby se chtěla zvednout a jřř, což ale neměla v řřmyslu. Seděla v první lavici u zdi, u tě smřrem k našemu domu, a jako v transu hleděla ke dveřřm. Pod vlivem jejího pohledu, kterř zafungoval jako mřvnutř kouzelnřm proutkem, jsme všichni ztuhli v pozici, v nřř jsme prřvě octli. Obloustlř Cristi střl jednou nohou na jedně lavici v první řřdě a druhou nohou na druhé, takře jeho kulatř zadnice se rřsovala jako jablko rozpřleně vedvř. Muscř Viorel, kterř předtřm křepčil s kostlivcem, ho teď zoufale svřral v nřruči. Nelu/Pecu se vřleli na zemi někde mezi druhou a třetř řřadou lavic. A jř – ani nevřm, kde jsem v tě chvíli byla, protože jsem si uvědomovala jen jedno jedině: černř řřm dveřř s hrřzostrašňm zjevem našeho učitele Vlřduca, kterř sem vpadl jako posel vesmřrně nicoty.

Mořnř nestřl na prahu tak dlouho, jak se mi zdřlo, kařdopřdně už ho zahlědli všichni. Klřtivřm krokem zamřřil k pořitadlu vedle tabule (měli jsme tenkrřt kuličkovř pořitadla), vyndal první drřt, setřřsl z něj dřevěně kuličky, které se rozkutřlely mezi lavicemi, jenom několik jich sebral a polořil na katedru, a nás seřadil u zdi naproti kartonovřm tabulřm zobrazujřcřm Domřcř zvřřata, Orgřny rostlin, Vyměřovaci řřstroji člověka a Rřzně druhy roubovřnř. Střli jsme tam: jř, Aura, Cristi, Indira, Muscř Viorel, Nelu/Pecu a Talaie, Tatu, Velkř Ruřca, Malř Ruřca, Behan nebo Orhan, nevřm proč jen jeden z nich. A za poslednřmi čtyřmi vykukovala sestřenka Jeni, bledř jako stěna, svědek našeho utrpenř.

Bolest se dostavila okamřitě, dlaně mi hned otekly a vystoupily na nich dvě jakěsi narřřověle řřňurky či podivně rovně rozpraskaně řřřaly. Vyvřzla jsem jako první. Do poslední chvíle jsem věřila, že sestřenku Jeni stojřcř na konci řřady vynechř a pořle ji zpřtky do lavice. Nevynechal ji, a na jejřch dlanřch, o polovinu uřřřich, než jsme měli my, s tenkou a takřka prřhlednou křřř, ty rřřově řřřaly zřialověly, a nakonec zrudly krvř, kterř z nich tekla přes prsty

a kapala na zem... Když ji Vlăducu pustil, Jeni se třásla na celém těle a svírala jednu ruku v podpaždí druhé, ale neplakala. Celá třída se zmítala jako v křeči, všichni si olizovali dlaně a tiše si foukali na rány, třeli si jednu ruku o druhou nebo si je schovávali v podpaždí, přešlapovali z místa na místo, Nelu a Talaie, jako by se bolestí zbláznili, se přidušeně smáli a pevně si svírali ruce mezi koleny, vypadalo to jako scéna z filmu s vypnutým zvukem. Behan/Orhan, protože jsem je nerozlišovala ani podle pláce, nařikal, škytal a pištěl tenounce jako myš. A moje sestřenka Jeni, jediná, z jejíchž dlaní tekla krev, protože nikdy nemusela pracovat rukama, nestavěla s dětmi kamenné hrady, aby se přitom náhodou neodřela, neskákala panáka a neskotačila celou zimu na ledě jako ostatní – ani ona nebyla schopna vydat ze sebe nějaký lidský zvuk. Zato se počurala a moč jí stékala po nohou...

Nakonec zase vyšel otevřenými dveřmi a zmizel ve tmě, a teprve v následující vteřině se třída rozezněla nářkem, pláčem, vzdechy a neartikulovanými výkřiky, jako kdyby to byla planeta bolesti vznášející se v okolní nicotě, jeden z kruhů pekla, údolí nářků, v němž každý pláč zněl jinak a každá bolest vypadala jinak...

Snad odjakživa jsem měla pocit, že nikdo nesmí být trestán nespravedlivě, ale když už se to stane, tak že musí najít někdo, kdo tu nespravedlnost potrestá. Asi bych neměla sílu projít černou tmou oněch pět set metrů k nám domů, kdybych nevěděla, že existuje někdo schopný potrestat nespravedlnost, již utrpěla sestřenka Jeni, a ten někdo že je můj velký a chrabrý táta, můj rytíř bez bázně a hany. Vůbec nevím, proč od té chvíle mezi námi dvěma už nic nebylo jako dřív, ani mezi mnou a ostatními, ale především mezi mnou a jím. Víím jenom, že od toho dne se už nestalo, že bych se po špičkách přiblížila k jeho křeslu, v němž seděl zády ke dveřím a četl nebo poslouchal rádio, potichu odložila kartónovou školní brašnu a skočila mu na záda s úmyslem překvapit ho, což se mi ostatně nikdy nepovedlo. Možná proto, že jedna věc je mít možnost potrestat nespravedlnost, a druhá je ten trest vykonat. To znamenalo jít za naším učitelem do špinavé krčmy Alexandra Pătrașca, vytáhnout ho ven na cestu ušlapanou lidmi a zvířaty a vyježděnou od vozů, dvoukoláků a koleček, pak ho jedním úderem pěstí povalit do bláta mezi vajgly, kaluže moči a dobytčí trus, potom ho přinutit, aby se zvedl, a praštit s ním ještě jednou o zem, a znamenalo to také, že já si budu představovat, jak táta mlátí milovaného a obdivovaného učitele a budu si muset přitom znovu a znovu připomínat, že moje sestřenka Jeni v tom byla úplně nevinně.

Ta vzpomínka mě nesnesitelně bolí i teď, aniž bych tušila, kvůli čemu přesně. Jen si uvědomuji, že když bolí tak moc, asi mě něco z té doby pořád ještě trápí. Ale co by to mělo být?

(...)